

1933 / 34

„Tristan ja Isolde“ Estonia laual.

Katse esitada paremat kuid ka raskemat.
Wagneri ooper tallinlastele.

„Tristan ja Isolde“ kirjutas Richard Wagner maapaos elades, esimese waaturse Zürichis, Schweitfis, teise Weneetias ja kolmanda Luzernis, olles kõigist maha jäetud, rahata ja suuremas hädas ning puuduses. See on viimistletum muusikadraama, milles helilooja kujutab kolaliste wahendite abil ijeene se raskeid elamusi ja dramaatilisi hetki, millesse ta jattus Zürichis, armudes proua Wesendocki meeletuseni. Kuid tolleaja (aastal 1842—49) kombe kohaselt ei olnud wiisakas enese elamusi kunstilises loomingus paista lasta. Seepärast põimib oma muusikadraama tegemustikugi R. Wagner kaugeisse minewikku, halli riüklite ajajärku.

Wana prantsuse saaga jutustab, et lord Cornwallis elanud Jirima waenuhit kuningas Marke, kel olnud õepoeg Tristan. Jirist tuli Inglismaale sõjaläigule rüütel Moorhold, sest juba tol aja sõdisid iaglased ja iirlased üksteisega. Kuid wahwa Tristan löi Moorholdi maha, saades ije haawata langenu möögast. Langedes hüüab Moorhold Tristanile: „Sest haawast ja ei parane, mu mööl oli mürgitatud. Seba õslab rawida terwets ainult minu mörsja Isolde Jirimal. Tristan jääbki põdema haawa, wiimaks, et siiski terwets saada, ta otustab riskida waenlase maale minekut, otustab lasta end paadiga ajada Jiri randa, kus wõiks eht pääseda Isolde juurde rawima end. Teele minnes ta aga riietub ümber ja wõtab omale nimelks Tantris — teerab oma nime ümber. Jirimaale saabudes wõtab Isolde ta lüü vastu ja hakkab rawima, kuid tunneb ometi Tantrises ära rüütel Tristani, ja seba nimelt selletoitu eeskätt, et Moorholdi mööga terast on muredunud wälja kullutene, mille Isolde leiab Tristani haawas. Nüüd ärtab Isolde tulinne iha kätte maksia oma peigmehe surmajale. Kuid Tristan waatab sääraste pilguga Isoldele, et see armub temasse ja unustab kättemaksu kawatjused. Tristan ije on juba ennem armunud Isoldeesse tänu tundeist haawarawimise wastu. Kumbki aga teineteisele sest ei maini. Isolde jätab saladusse wanemate eeski, kes haawatud rüütel tõeliskult oli.

Sedapuhku sõidab Tristan tagasi Inglismaale. Kuid seal on wahpeal nurijema hatatud poissmehest kuningas Marke üle ja tahetasse näha troonipärijat, tahetasse, et kuningas wõtaks naise. Selles hakkab talle abi ja isameheks ta oma õepoeg Tristan, kes kuningas Marke käsul sõidab kosja tema nimel Isoldele. Nüüd algabki päris draama. Tristan on ije armunud Isoldeesse, kuid oma sugulase ja parima sõbra isamehena peab oma armastatu kosjima teisele. Isolde ei tea sest alul ja otustab kassja sõita. Kui aga kuulleb, et Tristan ije poiegi ta tegelik kosja, ütleb, et läheb parem surma kui teisele mehele peale Tristani. Selleks ta käseb tenijal kallata mürti joogisse, et nad koos Tristaniga mõlemad wõiks ühelajal surra. Kuid teenija ei julge anda mürti, annab armujoofi. Mõlemad õnnetud armastajad joowad omateades surmajooft ja jääwad ootama surma, on teel juba sinna poole, kus enam ei paista päite. Kuid surma ei tule kõigele traagitale waatamata. Waid tuleb kuningas Marke ja häbistab Tristani, kes teda petnud ja ije

Tristan (hr. Dts) ja Isolde (pr. Tiedeberg).

tiwra ripjutab temale lojitud Isoldega. Tristan ei näe teist pääset, kui kutsjub lahewõitlusese rüütel Meloti, kes ta kuningale ära andis. Kuid lahewõitlus algades ta ije heidab oma mööga käest ja tormab teise mööga otja. Ta saab raske haawa ja tema kannupois Curvenal wiib ta ära Bretagne'i oma lojfi. Kuid ta ei saa surra. Et terwene, ei jõna elada ega ta surra. Sesse meeleheitel ta waewleb luni saabub Isolde ja ta suure ärewuses kujuk sidemed haawalt ning sureb. Määratuft turmastusest sureb tema rinnal samas ta Isolde n. n. armu surma, mis luulus sest ooperist üle maailma.

Doperis on pikad ja rasked hingelised wõitlused kujutatud aariates ja duettides, ja lüna Wagner ses teoses jälgib oma igawese meloodia põhimõtet, siis on kõik küllaltki meloodiline. Minult pisut pikk tänapäewa inimesele, waatamata, et estoonlyased on ooperit tublisti lühendanud. Selle terwikuna mängimiseks kulub üle miie tunni, estoonlyased teewad ta ümmarguseks kolme tunniga. Kärpel on tehtud nii, et kaotji pole läinud ühtki paremat oja. Kuid üldiselt on see ooper üks suuremaid jõuproowe „Estonia“ teatrile, mida näitab ta juba haruldusest pikk ettemalmistus, tehti tööd „Tristan ja Isolde“ kallal läinud hooaja lõpukuudest saadil. Lawastast G. Kompus, peaosades R. Dts ja pr. Toroloff-Tiedeberg, GC.